

Tres fills de literats ebrenecs exiliats

"Avui (8 de febrer) [de 1939], he passat la frontera pel coll d'Ares. [...] he trepitjat, en el transcurs del dia, la ratlla invisible on comença l'expatriació. Res no ho indica. Ni la terra, ni el cel, que són el mateix. Però el fet és cert. I ple de conseqüències. El panorama que puc contemplar des d'ací és d'una immensa i glaçada desolació".

A *L'Exiliada*, *Dietari de l'exili*, l'Artur Bladé i Desumvila ens situa davant de la sensació d'expatriats, que varen haver d'experimentar en pròpia carn durant els foscos anys de la cruel dictadura franquista. Un text literari que ha musicat la cantautora Montse Castellà, i que hem usat en nombrosos actes literaris i reivindicatius.

Els fills dels homes de lletres que varen sofrir l'exili tenen igualment moltes coses per explicar. Els seus progenitors els havien parlat d'una Catalunya mítica, d'un país que es va engolir el pas del temps i que va deixar runes culturals i misèria social.

En Josep Maria Cid i Rollán, fill de Joan Cid i Mulet (Jesús, 1907-Ciutat de Mèxic, 1982) ens feia cinc cèntims de les seues sensacions durant l'any del centenari del naixement del seu pare. Parlava obertament de "nosaltres,

els catalans d'Amèrica" o dels "nou americans" que ja tenim escassos eixos d'unió amb el país dels pares. La seua germana, la Montserrat, havia tingut un contacte cultural més estret amb els intel·lectuals ebrenecs del postfranquisme i amb la família, molt especialment amb el seu cosí Joan Prades i Cid "Joan de Figueretes". Aficionat a les lletres, escrivia jotes, poemes i rondalles, i va mantenir viva la figura del seu oncle durant dècades. En un vídeo de lloança del paper jugat per l'intel·lectual jesuenc en la difusió del futbol mexicà (autor del *Libro de oro del fútbol mexicano*, en quatre volums enciclopèdics), en Josep Maria Cid parla de les vicissituds i aventures particulars del pare que, per amor a les lletres, deixava feines prou ben remunerades. El defineix com a català de pedra picada i home del país, que va descurar una mica les finances familiars per servei a la cultura catalana.

En Llibert Llop és el fill de Roc Llop i Convalia (Miravet, 1908-Vitry-sur-Seine 1997). Mestre republicà, poeta abrandat, militant anarquista, és autor d'una llarga obra de reflexió poètica i narrativa sobre el franquisme i

l'intent de genocidi cultural que va provocar. Quan el vàrem conèixer, en Josep M. Sáez (regidor de cultura de Miravet) i jo a la seua residència d'estiu a Altafulla, es mostrava molt escèptic quant a la difusió de l'obra i la

"L'Artur i el Josep Maria varen realitzar, amb els seus progenitors respectius, plegats, el viatge cap a terres asteques"

figura del seu pare. Justament, li venia en ment el fet que la dedicació del seu pare als llibres i a la promoció de la cultura catalana l'havia portat a realitzar feines molt poc remunerades, com la de bibliotecari de la CNT a París, o la participació del poeta miravetà en revistes llibertàries de l'exili que literalment "no donaven ni per a pipes", Llibert *dixit*. A posteriori, va entendre el nostre capficament i la nostra voluntat, i va col·laborar-hi de manera entusiasta. Ens va obsequiar amb el *Tríptic de l'amor i altres proses*, l'obra que el seu pare no havia volgut

comercialitzar perquè s'havia publicat amb excessives faltes ortogràfiques, i ell no havia lluitat tota la seua vida pel català per fer una publicació que denigrava la llengua. Incloua els *Contes negres vora el Danubi*, que finalment van poder veure la llum corregits per la meua dona, Araceli Aguiló, en una edició de la qual vaig tenir cura per A Contravent, l'editorial que dirigia el Molt Honorable president Quim Torra. Dissortadament, aquest sinistre personatge en què s'ha convertit Alfonso Guerra ha fet famós el llibre, en qualificar de "nazi" (insult intolerable i fastigós) al president, i aquest li envià el llibre com a regal per tal que comprengué l'aberració que havia pronunciat.

Finalment, l'Artur Bladé i Font és el fill del gran memorialista riberenc, Artur Bladé i Desumvila (Benissanet, 1907-Barcelona, 1995). La visió de les lletres de l'Artur ha estat diferent. Ell va apostar fermament per la promoció de l'obra del seu pare, tot i que també explica que l'economia familiar se sustentava amb la feina de la mare, la Cinta Font, com a ginecòloga. L'Artur és l'únic que va tornar a Catalunya i va realitzar una notable

Emigdi Subirats
escriptor

carrera científica, amb distincions de prestigi. Ara està atravesant per un moment dur de salut, del qual esperem que se'n surti satisfactòriament i li enviem els més grans desigs i la nostra abraçada particular. El bagatge literari del seu pare és molt gran, i el viu amb orgull, alhora que ha col·laborat en l'edició de nombrosos textos que haurien quedat inerts als calaixos.

L'Artur i el Josep Maria varen realitzar, amb els seus progenitors respectius, plegats, el viatge cap a terres asteques, la Ruta incògnita que va donar nom a una novel·la del literat jesuenc publicada el 1945. Varen compartir vivències al vaixell portuguès Nyassa que els havia de portar a l'altre costat de l'Atlàntic. Allí, els seus pares conrearen les lletres i visqueren l'enyor. Ells són part de la generació, o generacions, que ens va robar la dictadura franquista.